

Pakolaistaustaisen perheen vanhemmuuden tukeminen - tietoa työntekijälle

Pakolaistaustaisilla henkilöillä on usein runsaasti psyykkistä kuormitusta ja raskaita elämän tilanteita taustassaan. Elämä on usein vielä Suomeen asettumisen jälkeenkin raskasta, koska perhe ja suku on jäänyt taakse, voi olla huolta sodan keskellä elävistä ystävistä ja sukulaisista tai suurta surua menetyksistä ja kenties syyllisyyttä selviytymisestä. Samanlaisesti pitäisi oppia uusi kieli, sopeutua uuteen kulttuuriin ja löytää itselleen työ- tai opiskelupaikka täysin vieraassa yhteiskuntajärjestelmässä. Tämä kaikki luo paljon taakkaa kannettavaksi ja vaikuttaa joka päiväiseen arkielämään. Mikäli henkilöllä on mukanaan lapsia tullessaan Suomeen tai hän saa Suomessa lapsen on hänen vanhemmuuteen kasvamisensa aivan eri tavalla kuormitettua kuin suomalaistaustaisilla henkilöillä.

Jokaisen vanhemman positiivista vanhemmuutta on hyvä tukea ja kertoa ja selittää myös Suomessa mahdollisesti eri tavalla tehtäviä asioita. Positiivisten vanhemmuustaitojen tukemisen lisäksi vanhemmuuteen kuuluvien tunteiden sanoittaminen ja niiden kertominen myös lapselle ovat asioita, joita on hyvä opettaa, tukea ja kenties mallintaakin vanhemmille. Tunnetaitojen opettaminen kuuluu selvästi perheen tehtäviin ja ovat tämän päivän yhteiskunnassa selviämisen kannalta tärkeitä taitoja, jotka tukevat kasvua ja kehitystä. Tunnetaitojen avulla lapselle voidaan opettaa myös käyttäytymistä ja selviämistä hankalista tilanteista.

Miten tukea vanhempaa ja sanoittaa positiivista vanhemmuutta

Perheelle läheisten työntekijöiden on hyvä huomata hyvä ja sanoittaa se, etenkin silloin kun elämä muutoin on raskasta. Ihan täysin ulkopuolisen sanomana asiat voisivat tuntua ehkä ihmeellisiltä, mutta kun kyseessä on työntekijä, jonka perhe tuntee, niin sanoittaminen voi vahvistaa positiivista. On hienoa, jos työntekijä voi huomattessaan sanoittaa positiivisia asioita. Tällaisia positiivisia asioita voivat olla sekä vanhemman, että lapsen tekemät asiat, kuten lapsi juoksee halaamaan vanhempaa aina nähdessään, vanhempi laskeutuu lapsen tasolle ja puhuu hänelle katsoen silmiin, vanhempi valmistele lastaan tulevaan sanoittamalla tilannetta, lapsi kertoo vanhemmalle, mitä on tehty/tapahtunut ja vanhempi kuuntelee myötäillen ja monia muita tilanteita. Sanoittaminen kannattaa tehdä itsensä kautta, jolloin se ei ole toteavaa ja tuo lämpöä tilanteeseen. Edellisten esimerkkien pohjalta sanoittaminen voisi olla esimerkiksi seuraavanlaista:

- Onpa ihana seurata, kuinka Xxxx tulee aina sinua halaamaan
- Minusta on ihana nähdä, kuinka aina laskeudut lapsesi tasolle ja puhut hänelle samalta tasolta ja kauniisti
- Xxxx on osaa aina niin hienosti toimia, kun kerrot hänelle etukäteen mitä on tulossa ja miten toimitaan
Se ilahduttaa minua
- Minusta on mukavaa, kuinka pysähdyt kuuntelemaan lastasi, ja keskustele hänen kanssaan.

Näitä huomioita voi myös tilanteesta riippuen jatkaa tiedolla, kuten lapsesi kokee itsensä varmasti arvostetuksi, kun kuuntelet häntä ja keskusteleminen kehittää myös hänen kieltään.

Miten tukea vanhempaa tunnetaitojen opettamisessa lapselleen

On hyvä kertoa vanhemmille kahdensuuntaisen tunnepuheen tärkeydestä eli siitä, että vanhemman on tärkeitä sanoittaa omia tunteitaan lapselle, mutta myös lapsen omia tunteita ja vähän isomman kanssa pyytää lasta itseään sanoittamaan tunteitaan. Tunnepuheen on hyvä olla vanhempi lähtöistä, mutta lapsen tasoista. Tällä tarkoitetaan sitä, että vanhempi lapsen reaktion huomattessaan tai lapsen nähdessä vanhemman vahvan reaktion, selittää ja kertoo lapselle mitä aikuinen tuntee ja mistä se tunne johtuu. Sama myös lapsen tunteiden kanssa - vanhemman on hyvä sanoittaa lapsen tunteita ja nimetä pienen lapsen kohdalla itse ja myöhemmin pyytää lasta nimeämään ensin sen mistä tunne

syntyi ja myöhemmin sekä tunteen, että sen taustan. On tärkeätä muistaa, että tunteiden sanoittamista tehdään sekä positiivisten, neutraalien, että negatiivisten tunteiden osalta. Esimerkkejä siitä miten tunteita voi sanoittaa:

- Olenpa todella helpottunut, kun tämä hankala asia ratkesi ja nyt minun ei tarvitse siitä murehtia. Nyt olen jo aika iloinenkin
- Äiti on nyt todella surullinen, koska isä ei ole vastannut aikoihin kotimaassa puhelimeen ja lisäksi äitiä pelottaa, että isälle on jotakin sattunut. Onneksi me olemme kuitenkin turvassa ja meidän on täällä hyvä
- Sinua selvästi kiukuttaa, kun et saa laittaa juhla-vaatteita ulos, mutta nyt on syksy ja ne likaantuisivat. Sinua saa tietenkin harmittaa, mutta juhla-vaatteet laitetaan sitten juhliin päälle. Onneksi sinulla on tosi kauniit kumisaappaat
- Voi miten sinua naurattaa tämä hassu juttu. On tosi ihanaa nähdä sinun nauravan ja se tuntuu minustakin hauskalta. Rakastan nauruasi.

Miten tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta arjessa

On todella tärkeätä, että vanhempi puhuu lapselleen omaa äidinkieltään. Mikäli lapsen molemmat vanhemmat ovat hänen elämässään mukana ja puhuvat eri äidinkieliä, niin on tärkeätä, että molemmat puhuvat lapselle omaa äidinkieltään. Mikäli perheellä on näiden kahden kielen lisäksi muita kieliä, niin lapsi oppii ne arjessa. Suomen kielen lapsi oppii kyllä päivähoitossa, koulussa ja harrastuksissa.

Vanhemmille on hyvä kertoa, että lapselle voi puhua aivan vauvaiästä lähtien ja kertoa asioita joita tehdään, mitä näkyy ympärillä ja sanoittaa vauvan tekemisiä ja tunnetiloja, mutta myös vanhemman omia tekemisiä ja tunnetiloja. Lapsi oppii äidinkielen vain, jos hän kuulee sitä päivittäin. On parasta puhua lapselle omaa kieltään, jotta pystyy keskustelemaan lapsen kanssa kaikista tunteista ja tilanteista. Puheen ja kielen kehityksen kannalta on tärkeätä, että vanhemmat puhuvat lapselleen.

Työntekijöiden on hyvä kannustaa kaiken ikäisten lasten vanhempia puhumaan lapselle joka päivä arjen tekemisistä ja sanoittaa erilaisia tilanteita. Vanhemmille kannattaa kertoa, että lasten on helpompi pysyä päivän tekemisissä mukana, kun heille kertoo mitä tullaan päivän aikana tekemään ja iltaisin lasten kanssa voi rakentaa keskustelun päivän tekemisistä ja siitä, miltä erilaiset tilanteet ja asiat ovat tuntuneet.

Olisi hyvä käyttää kieltä lapsen kanssa mahdollisimman monipuolisesti esim. lukea ääneen kirjoja, pelata pelejä, opetella runoja ja lauluja sekä katsoa vaikka jokin elokuva ja tietysti jutella sukulaisten ja ystävien kanssa vaikkapa puhelimesta. Omaa kieltä pitää puhua lapsen kanssa rohkeasti joka paikassa eli osoitetaan myös julkisilla paikoilla ja asioissa sekä ystäviä tavatessa, että arvostetaan omaa kieltä ja sitä käytetään, jolloin lapsikin oppii olemaan ylpeä useammasta kielestään.

Työntekijät voivat keskustella vanhempien luvalla lasten asioista esim. terveydenhuollon tai perhetyön kanssa. Vinkkejä työhön voi löytää myös mm. www.mll.fi ja www.lastensuojelu.info -sivuilta.

Ohjeen on laatinut ja koonnut
kehittämiskoordinaattori Maija Vuorinen, PASEK-hanke
Tampereen yliopistollinen sairaala